

Praktische huisartsgeneeskunde

Reizen en ziekte

Tweede herziene druk

onder redactie van

A.M.L. Van Gompel

G.J.B. Sonder

Bohn
Stafleu
van Loghum

SS
21840
[2010]

Reizen en ziekte

Onder redactie van:

Prof. dr. A.M.L. Van Gompel

Dr. G.J.B. Sonder

Reviewend reeksredacteur Praktische huisartsgeneeskunde:

Dr. M.M.M. Brueren

Bohn
Stafleu
van Loghum

Springer Media

© 2010 Bohn Stafleu van Loghum, onderdeel van Springer Media

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën of opnamen, hetzij op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet j° het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Samensteller(s) en uitgever zijn zich volledig bewust van hun taak een betrouwbare uitgave te verzorgen. Niettemin kunnen zij geen aansprakelijkheid aanvaarden voor drukfouten en andere onjuistheden die eventueel in deze uitgave voorkomen.

ISBN 978 90 313 72225

NUR 870/876

Ontwerp omslag: Els Kerremans

Ontwerp binnenwerk: TEFF (www.teff.nl)

Automatische opmaak: Crest Premedia Solutions (P) Ltd., Pune, India

Eerste druk: 2000

Bohn Stafleu van Loghum

Het Spoor 2

Postbus 246

3990 GA Houten

www.bsl.nl

Inhoud

Lijst van redacteuren en auteurs	1
Woord vooraf	7
DEEL I ALGEMEEN	11
1 Epidemiologie van reizigersziekten en gezondheidsrisico's op reis	13
<i>Dr. G.J.B. Sonder, prof. dr. P. Van Damme</i>	
1 Inleiding	13
2 Reizigers	15
3 Gezondheidsrisico's op reis	16
4 Interpretatie van risico's en advies op maat	18
Leesadvies	20
2 Reizigersconsult in zeven stappen	21
<i>Dr. F.A.M. van Balen, prof. dr. W. Peetermans</i>	
1 Inleiding	21
2 Organisatie van reisadvisering in de huisartspraktijk	22
Leesadvies	32
3 Keuring voor en na de reis	35
<i>Prof. dr. A.M.L. Van Gompel, dr. P.J.J. van Genderen</i>	
1 Screening voor de reis	35
2 Onderzoek na de reis	39
Leesadvies	44
DEEL II DE VERTREKKENDE REIZIGER	45
4 Vaccinaties en malariaprofylaxe	47
<i>Dr. G.J.B. Sonder, prof. dr. A.M.L. Van Gompel</i>	
1 Inleiding	47
2 Vaccinaties en vaccinatieprogramma's	49
3 Malariaprofylaxe	70

4	Bijzondere reizigers met bijzondere indicaties en contra-indicaties	76
	Leesadvies	78
5	Preventie Van reizigersdiarree	79
	<i>Prof. dr. A.M.L. Van Gompel, dr. G.J.B. Sonder</i>	
1	Epidemiologie en oorzaken van reizigersdiarree	79
2	Preventie	80
3	Behandeling van reizigersdiarree onderweg	83
	Leesadvies	86
6	De reisapotheek	87
	<i>Prof. dr. A.M.L. Van Gompel, dr. G.J.B. Sonder</i>	
1	Inleiding	87
2	De gewone reiziger	88
3	Bijzondere reizigers	90
4	Bijzondere factoren	91
7	Verzekeringen	93
	<i>Dr. M.J. Oyen, drs. H. Schilthuis</i>	
1	Inleiding	93
2	Ongevallen	93
3	Ziekten	94
4	Ziekteverzekering en reisbijstand (B), hulpverlening in het buitenland (NL)	94
	Leesadvies	101
8	Kleine kwalen	103
	<i>W.M.G. Croughs, drs. L.J. Boomsma</i>	
1	Inleiding	103
2	Vliegtuigongemakken	103
3	Blootstelling aan zon en hitte	107
4	Ongevallen	109
5	Steken en beten	110
6	Zwemmen en duiken	112
7	Hoogteziekte	113
	Leesadvies	115
	DEËL III SPECIFIEKE GROEPEN REIZIGERS	117
9	De patiënt met ademhalingsproblemen	119
	<i>Prof. dr. E. Derom, prof. dr. R.A. Peleman, dr. P. Pieters</i>	
1	Inleiding	119
2	Fysiologische achtergronden bij het vliegen	119
3	Evaluatie voor de reis	120
4	De technologieafhankelijke vliegtuigpassagier	126

5	Verzekeringsaspecten	127
6	Vorbereiding kort voor de vlucht	127
7	Drinken, roken, inspanning	128
8	Besluit	128
	Leesadvies	129
10	De reiziger met cardiovasculaire aandoeningen	131
	<i>Dr. J.J. Schipperheijn, prof. dr. A.M.L. Van Gompel</i>	
1	Het reisadvies aan mensen met een hoog cardiovasculair risico	131
2	Vliegreizen na acute cardiovasculaire aandoeningen	136
3	Reisadvies voor patiënten met hartfalen	138
4	Validiteitsbeperking tijdens de reis	141
5	De invloeden van het klimaat	144
6	Reizen en pacemakers	145
	Leesadvies	147
11	Diabetes	149
	<i>Prof. dr. J. Wens, drs. R.J. Ligthelm</i>	
1	Inleiding	150
2	Wat meenemen?	151
3	Veranderingen in het evenwicht	154
4	Hoe insuline bewaren?	159
5	Exotische bestemmingen	161
6	Reisverzekering	161
	Leesadvies	162
12	Afweerstoornissen	165
	<i>Dr. L.G. Visser, prof. dr. W.E. Peetermans</i>	
1	Inleiding	165
2	Advies aan reizigers met gestoorde immuniteit	166
3	Inflammatoire darmziekten	176
4	Splenectomie	176
5	Besluit	177
	Leesadvies	177
13	Slaapstoornissen	179
	<i>Dr. H. Stuer, dr. P.J.J. van Genderen</i>	
1	Inleiding	180
2	Slaaphygiëne op reis	181
3	De patiënt met een gestoorde slaap op reis	182
4	Specifieke reisgerelateerde slaapproblemen	184
5	Slaapmiddelen op reis	186
	Leesadvies	187

14	Trombose en stollingsstoornissen	189
	<i>Dr. P.J.J. van Genderen, prof. dr. F.R. Rosendaal</i>	
1	Vaccinaties in patiënten met orale antistolling	189
2	Orale antistolling en reizen	190
3	Reizen als oorzaak van trombose	193
	Leesadvies	200
15	Problemen met het houdings- en bewegingsapparaat	203
	<i>Dr. G. De Brabanter, drs. S.K. Höweler</i>	
1	Inleiding	203
2	Het plannen van de reis	203
3	De reis	205
4	De reisapotheek	215
	Leesadvies	215
16	Zwangerschap	217
	<i>Prof. dr. A.M.L. Van Gompel, dr. D. Dewilde</i>	
1	Zwanger naar Tanzania	217
2	Zwanger worden in Bolivia?	219
3	Zwanger naar India	221
4	De beslissing om op reis te gaan	222
5	Vaccinaties	224
6	Malaria	227
7	Reizigersdiarree	230
8	Een reisapotheek voor de zwangere	232
9	Vliegreizen en verblijf op grote hoogte	232
	Leesadvies	233
17	Ouderen	235
	<i>W.M.G. Croughs, dr. A.J. Fogteloo</i>	
1	De beslissing om de reis te ondernemen	235
2	Naar Afrika	236
3	Naar Tenerife	238
4	De voorbereiding	239
5	Vliegreizen en cruises	240
6	Acclimatisatie	242
7	Vaccinaties	243
8	Overige aandachtspunten	246
	Leesadvies	248
18	Kinderen en zuigelingen	251
	<i>Dr. P.W.M.T. Dieleman, drs. G.G.G. Baaten</i>	
1	Inleiding	251
2	Voor vertrek	253
3	Tijdens de reis	260

4	Ter plaatse	261
5	Weer thuis	265
	Leesadvies	266
19	Hadj-gangers	267
	<i>Drs. G.G.G. Baaten, prof. dr. Y. Van Laethem</i>	
1	Inleiding	267
2	De hadj en de rituelen	269
3	Vaccinaties	270
4	Algemene preventie	275
	Leesadvies	278
	DEEL IV DE THUISKOMENDE REIZIGER	281
20	Laboratoriumbepalingen	283
	<i>Dr. M. Van Esbroeck, dr. L. van Lieshout</i>	
1	Inleiding	283
2	Parasitologie	283
3	Microbiologisch onderzoek	291
4	Aanvullend onderzoek	293
	Leesadvies	294
21	Koorts	295
	<i>Dr. F.A.M. van Balen, dr. E. Bottieau, MD, PhD</i>	
1	Inleiding	295
2	Koorts na terugkeer uit de tropen	297
3	Besluit	310
	Leesadvies	311
22	Reizigersdiarree en buikklachten	313
	<i>Drs. R. Schats, dr. N.J. de Wit, dr. P.P.A.M. van Thiel</i>	
1	Inleiding	313
2	Definitie en klachtenpatroon	313
3	Epidemiologie	314
4	Etiologie	315
5	Differentiële diagnostiek	317
6	Diagnostiek	325
7	Behandeling	327
8	Preventie (zie hoofdstuk 5)	329
	Leesadvies	330
23	Zweren en vlekken; jeuk	333
	<i>Dr. B. Naafs, drs. A. Stevens</i>	
1	Inleiding	333
2	Aandoeningen veroorzaakt door zonexpositie	333
3	Aandoeningen veroorzaakt door warmte en vocht	338
4	Jeuk en vlekken	339

5	Lymfatische filariasis en loiasis	346
6	Zweren	346
7	Tropische contacten	355
	Leesadvies	358
24	Longaandoeningen	361
	<i>Dr. M. Keuter, drs. J. van den Hombergh</i>	
1	Inleiding	361
2	Koorts met acute longklachten (hoest, versnelde ademhaling) (tabel 24.1)	361
3	Chronische hoest en andere longklachten bij normale immuniteit (tabel 24.1)	368
4	Chronische longklachten bij patiënten met immunosuppressie (tabel 24.1)	373
5	Piepende ademhaling, eosinoflie en vluchtige longinfiltraten (tabel 24.1)	376
	Leesadvies	377
25	Wormaandoeningen en eosinoflie	379
	<i>Drs. D. W. Koetsier, dr. J.C.F.M. Wetsteijn</i>	
1	Inleiding	379
2	Indeling van de worminfecties	380
3	Klachten en symptomen	382
4	Eosinoflie	383
5	Diagnostiek (tabel 25.1)	384
6	Geografische anamnese	386
7	Behandeling	386
8	Complicaties	391
9	Verwijzing	391
10	Beloop en chroniciteit	392
11	Voorlichting en preventie	392
	Leesadvies	392
26	Moeheid	395
	<i>Dr. L.G. Visser, drs. R. van Leeuwen</i>	
1	Inleiding	395
2	Het belang van de anamnese	396
3	Begeleidende lichamelijke verschijnselen	398
4	Diagnostisch en therapeutisch beleid	400
5	Besluit	401
	Leesadvies	402
27	Neurologische aandoeningen	403
	<i>Dr. P.P.A.M. van Thiel, drs. R.J. Ligthelm</i>	
1	Inleiding	403

2	Oorzaken van neurologische symptomen	404
3	Bespreking	412
	Leesadvies	413
28	Seksueel overdraagbare aandoeningen	415
	<i>Prof. dr. V. Verhoeven, drs. H.J.C. de Vries</i>	
1	Inleiding	415
2	Urethritis	415
3	Genitale laesie	416
4	Lymfeklierzwellings	420
5	Preventie	420
6	Een soa-check-up	421
	Leesadvies	422
29	Late ziekten na verblijf in de tropen	423
	<i>Dr. J. Clerinx, prof. dr. P.A. Kager</i>	
1	Inleiding	423
2	Koorts	424
3	Gastro-intestinale klachten	429
4	Huidafwijkingen	434
5	Symptomen in andere orgaansystemen	436
	Leesadvies	438
DEEL V MEDISCHE PROBLEMEN BIJ MIGRANTEN EN ADOPTIEKINDEREN		439
30	Ziekten bij migranten	441
	<i>Dr. L.G. Ferrant, drs. G.G.G. Baaten</i>	
1	Inleiding	441
2	De gezondheidssituatie onder migranten in België en Nederland	443
3	Aandachtspunten voor de huisarts	445
4	Het beleid van de huisarts	453
5	Besluit	457
	Leesadvies	458
31	Onderzoek van buitenlandse adoptiekinderen	459
	<i>Dr. M. Wojciechowski, drs. R.A.A. Pelleboer</i>	
1	Inleiding	459
2	Trends in internationale adoptie in België en Nederland	459
3	Medische problemen	462
4	Medisch onderzoek na aankomst	475
5	Besluit	478
	Leesadvies	478
	Register	481